

Enheten för fredsfrämjande insatser (OA-FI)

Koncept för miljö- och klimatsäkerhet för MSB OA-FI sekonderingsverksamhet

Innehållsförteckning

A. Bakgrund.....	1
B. Påverkade säkerhetsområden.....	2
C. Verksamhetsområden för sekonderade miljörådgivare inom säkerhetssektorn	3
Internt (inom organisationen):	3
Externt (Verksamhet/mandatsinriktad rådgivning inklusive mot partners):	4
D. Budskap.....	4

A. Bakgrund

Klimatförändringar kan leda till resursbrist, översvämningar och torka, vilket hotar stabiliteten i samhällen och nationsbyggande verksamhet. Dess negativa påverkan på människors hälsa, ekosystem, naturresurser – ffa vatten – blir alltmer påtagliga. Nationella ekonomier kan störas med kostsamma konsekvenser. Energi, jordbruk, skogsbruk, turism och försäkringsnäringen hör till de ekonomiska sektorer med störst risk för påverkan som resultat av klimatförändringarna. Dessa konsekvenser kan öka risken för konflikter liksom påverka tillgång på vatten, mat och andra resurser. Klimatförändringarna och resursbrist utgör sammantaget grund för instabilitet av samhällssystem och anses globalt av flertalet parter kunna göda konfliktutveckling liksom agera katalysator till densamma.

EU har tagit flera viktiga steg för att bättre infoga miljö och klimatfrågor in i vardagen. Sedan november 2019 har [EU:s Gröna Giv](#) varit vägledande för utvecklandet av ett säkerhetspolitiskt förhållningssätt kring miljö och klimatfrågor som berör samtliga EU:s instrument. Därefter har EU genom [”Joint Communication: Addressing the impact of climate change and environmental degradation on peace, security and defence”](#) (juni 2023) vidare konceptuellt utvecklat ställningstagandet om bla miljö och klimatintegrering för att stärka säkerheten i EU. Som del av EUs civila säkerhetsanalys och totalförsvar antogs i mars 2022 den [”Strategiska Kompassen för säkerhet och försvar”](#) som under ”emerging threats” bland annat lyfter fram klimathotet som ett område som kräver omgående och långtgående engagemang för att skydda EUs befolkning, värderingar och intressen. Specifikt för GFSP har sedermera Medlemsstaterna antagit den nya

Civila Pakten 2.0 (maj, 2023) som bla ytterligare poängterar vikten av att integrera miljö och klimatfrågor i den civila GFSP verksamheten.

FN har genom de vägledande [hållbarhetsmålen](#) samt etablerandet av [Klimatsäkerhetsmekanismen](#) sedan tidigare skapat vägledande förhållningssätt för hur miljö och klimat måste adresseras om en hållbar säkerhet och fred skall erhållas.

OSCE har likaledes antagit [vägledande direktiv](#) bland sina medlemmar. Just klimatsäkerhetsfrågor har dessutom utvecklats till ett område där länder kan [organisera sig och samarbeta](#) för att uppnå stabilitet och [säkra hållbar handel](#) i en tid då konflikter dessvärre frodas mellan olika medlemmar.

NATO har å sin sida identifierat klimatförändringarna som ett existentiellt hot för människan. Dessutom utgör miljöförstörelsen ett systemhot mot stabila samhällen. Som svar har NATO tagit fram [en handlingsplan för alliansen](#) med syfte att strukturellt och operativt adressera frågan.

B. Påverkade säkerhetsområden

- 1) **Klimatförändringar och miljöförstörelse noteras som potentiellt konflikt drivande och/eller konfliktsinitierande**, och behöver beaktas i utbildning och utveckling av aktörer och institutioner inom säkerhet- och rättsväsende. Holistisk säkerhetsanalys behöver integrera klimatförändringar liksom miljöerodering som ett existentiellt hot mot rådande. Det kommer också att påverka både militära och civila styrkors förmåga att vara verksamma i nya temperaturförhållanden, kontrollera territorier och ge civilt stöd och skydd samt upprätthålla lag och ordning i samband med naturkatastrofer/väderfenomen.
- 2) **Globalt sett är miljöbrott den fjärde mest lukrativa verksamheten**, efter smuggling av droger, människor och olika bedrägeribrott (motsvarande en omsättning av USD 250-320 miljarder USD årligen). Naturresurser exploateras av kriminella aktörer, vilket både kan innebära förlorade skatteintäkter, kräva offentliga utgifter för att städa upp efter föroreningar och riskera människors hälsa och välbefinnande. Intäkter från miljöbrott kan också ytterligare stärka förmågan hos drivkrafter för organiserad brottslighet och väpnade grupper. Att ta kontroll över resurser, såsom vattenkällor, kan i vissa kontexter också bli ett verktyg för illegala aktörer att bygga lojalitet hos lokalbefolkningen genom att människor inte har någon annanstans att vända sig mot för att få tillgång till livsviktiga resurser. Sist men inte minst innebär okontrollerad exploatering av naturresurser och miljöbrott ofta stor påverkan på våra 'common goods' och minskar förutsättningarna att nå satta globala och nationella klimatmål samt skapa förutsättningar för en miljömässig hållbar utveckling.
- 3) **Klimatrelaterade katastrofer kan tvinga människor att migrera**, vilket skapar tryck på mottagande samhällen liksom urholkar förmågor från ifrånflyttade

samhällen och kan leda till sociala spänningar och konflikter. 2023 nåddes en tragisk milstolpe i antalet flyktingar med 100 miljoner människor på flykt. Denna siffra förväntas enligt IPCC/UNHRC öka till 250 miljoner år 2050, för att sen explodera i uppemot 1,89 miljarder flyktingar till 2100 – med klimatförändringarna som den främsta drivkraften. (En del beräkningar visar på uppemot 4 miljarder migranter).

Många (alla?) internationella säkerhetsorganisationer tar ovan utveckling på stort allvar - såsom NATO, EU, FN, OSCE, AU men också individuella länder (med stor politisk påverkan liksom belastade med ett enormt historisk klimatavtryck) såsom UK och USA. Dessa arbetar för att utveckla förmågor och kapacitet för att adressera nexus mellan klimat, miljö och säkerhet, samt bättre och koordinerat bemöta dessa utmaningar.

Sammantaget är att problemen är här för att stanna – och kommer förvärras ytterligare. Det är därför av vikt att Sverige ligger i framkant och bidrar inom området. Sverige sitter generellt sett på goda kunskaper inom miljö, klimat, energismarta lösningar. Sverige har dessutom tagit viktiga steg i bemötandet av miljöbrott och har en god förmåga att kunna bidra och fortsätta vara en partner att räkna med i dessa frågor. Arbetet kopplar också an till MSB:s inhemska roll och expertis vid samhällsstörande naturhändelser där katastrofförebyggande liksom anpassningsarbete ligger i myndighetens mandat. Vidare bedriver myndigheten analys av samhällsstörande karaktär där klimatförändringar ingår som en viktig parameter. Central verksamhet ligger i det utbildningsmandat som myndigheten äger inom området som i sin tur bygger på lägesanalys och framtidsstudier med påföljande konsekvensbedömningar.

C. Verksamhetsområden för sekonderade miljørådgivare inom säkerhetssektorn

Specifika arbetsområden som myndigheten bedriver genom de sekonderade miljørådgivarnas expertis inbegriper bla:

Internt (inom organisationen):

1. Mäta och dokumentera missionens miljöpåverkan. Här följs FNs upplägg om ”[Greening the Blue](#)” initiativet:
 - i. Klimatavtryck – energi, resor, AC, IT, avfall, transporter.
 - ii. Energianvändning – mängd och ursprung.
 - iii. Resursanvändning.
 - iv. Avfall och vatten.
 - v. Påverkan på ekosystem och biologisk mångfald.
2. Minska miljöpåverkan – utveckla och rådge kring alternativa lösningar utan att ge avkall på vare sig säkerhet för personal eller mandatet.
3. Öka kunskapen hos personalen kring miljö och klimatfrågor.

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap

Postadress:
651 81 Karlstad

Telefon: 0771-240 240
Fax: 010-240 56 00

registrator@msb.se
www.msb.se

Org.nr: 202100-5984

4. Ge stöd och rådgivning där det behövs och efterfrågas.
5. Utveckla miljöledningssystem för missionen/insatsen.
6. Stötta "duty of care" vid behov. Mäta och förmedla resultat kring luft, vatten, mark och ljudföroreningar till hälsokoordinatoren för vidare hantering och rådgivning till personalen.

Externt (Verksamhet/mandatsinriktad rådgivning inklusive mot partners):

1. Inkludera miljöperspektivet i missionens arbete gentemot samarbetspartners.
2. Inkludera klimat och miljö i risk och säkerhetsanalyser.
3. Kartlägga status i landet vad gäller miljö kopplat till säkerhet och miljöbrott
 - Säkerhet:
 - Analysera hotbilder och risker utifrån sk "hotspot" analyser, där olika identifierade riskindikatorer analyseras för att generera en holistisk hotbild.
 - Analysera naturresursförekomster kopplat till demografisk, social och ekonomisk utveckling. Därutöver utveckla en hotbildsanalys kopplat till klimatförändringarnas påverkan över tid.
 - Bidra med konfliktsstabiliseringsanalys och sk "confidence building" rådgivning till den operativa verksamheten/ledningen.
 -
 - Miljöbrott:
 - Kartläggning av miljöbrott och förmedla rekommendationer
 - Bidra med rådgivning och information kopplat till krigsbrott/miljöbrott/organiserad brottslighet. Tex dokumentation och hantering av krigsavfall.
 - Miljölagstiftning – analysera existerande lagstiftning; vid behov skapa/uppdatera lagstiftning; hänvisa till relevant partner/stöd
 - Policyutveckling för skydd av marina miljöer
4. Stabiliseringsverksamhet ("confidence building"): I regionala och gränsöverskridande områden utgör naturresurser ett potentiellt underlag för såväl konflikter liksom ett möjligt underlag för att etablera/bedriva dialog mellan parter för att erhålla en gemensam förvaltning av en delad resurs.

D. Budskap

- i. Att investera i hållbar utveckling och miljöskydd är avgörande för att minska risken för konflikter. Detta inkluderar att stödja lokala samhällen i att anpassa sig till klimatförändringar.
- ii. Förlust av biologisk mångfald och ekosystemtjänster kan skapa instabilitet. Förändrade livsmiljöer påverkar inte bara djur och växter utan också människors hälsa, livsvillkor och försörjning.
- iii. Genom att förstå sambanden mellan miljö, klimat och säkerhet kan arbete mot en mer hållbar och säker framtid för alla bedrivas (människlig säkerhet).

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap

Postadress:
651 81 Karlstad

Telefon: 0771-240 240
Fax: 010-240 56 00

registrator@msb.se
www.msb.se

Org.nr: 202100-5984

- iv. Klimatutmaningar kan också fungera som en drivkraft för internationellt samarbete. Länder kan tvingas samarbeta för att förvalta och hantera gränsöverskridande naturresurser och miljöproblem, vilket kan leda till ökad stabilitet och säkerhet.
- v. Stater måste anpassa sin säkerhetspolitik för att inkludera klimatfrågor. Detta innebär att investera i klimatåtgärder och beredskapsplaner som tar hänsyn till miljörisker och anpassa samhällsutvecklingen till att ta höjd för klimatförändringars troliga utveckling.
- vi. Klimatförändringar är ett gränsöverskridande problem som kräver samarbete mellan länder. Genom gemensamma insatser kan nationer arbeta mot att minska konflikter och öka resiliens mot klimatpåverkan.
- vii. Sammanfattningsvis är kopplingen mellan miljö, klimat och säkerhet komplex och flerdimensionell. För att hantera dessa utmaningar krävs en helhetssyn som inkluderar både lokala och globala insatser för att främja hållbar utveckling och stärka resiliensen i samhällen.